

ЯВИЩЕ ПЛЕОНАЗМУ В АНГЛІЙСЬКОМУ СИНТАКСИСІ

З'ясовано особливості явища плеоназму в англійському синтаксисі. Систематизовано основні види помилок, пов'язаних із вживанням у тексті стилістичних зворотів мови з однозначними, семантично близькими чи синонімічними словами. Запропоновано низку правил і стратегій, використання яких зумовить продуктивне та коректне висловлювання думок автора та граматично правильне втілення їх у речення.

Результати аналізу реального стану підготовки майбутніх економістів до професійного спілкування виявили таку закономірність: більшість майбутніх фахівців схильні до стереотипного вживання плеоназмів, оскільки впевнені, що такі стилістичні звороти надають більшої переконливості та виразності їх мовленню. Проте на сучасному етапі однією з характеристик успішного економіста є стислість і чіткість його виступу чи повідомлення. Така ситуація зумовлена як складністю завдань, вирішення яких потребує неабиякого професіоналізму та наполегливості в умовах політичної нестабільності та невизначеності пріоритетів економічного розвитку держави, так і тенденцією до скорочення часових меж щодо їх виконання. Сучасні замовники співпрацюють з тими організаціями, які можуть забезпечити отримання результату за короткий період часу.

Підвищення ефективності підготовки майбутніх економістів із високим рівнем знань, умінь і навичок професійного спілкування є одним із чільних завдань вищої освіти України. Розвиток новітніх форм господарювання та безпосередні зв'язки підприємств із закордонними партнерами зумовлюють необхідність удосконалення професійної комунікативної компетентності, яка є важливою умовою розвитку і регулювання інноваційної діяльності установи. Вочевидь постає потреба реорганізувати систему освіти таким чином, щоб здобуті майбутнім економістом у ВНЗ професійні та комунікативні знання забезпечили можливість орієнтуватися в сучасних ринкових тенденціях для систематизації та узагальнення прогресивного економічного досвіду, прогнозування темпів економічного зростання, підвищення ефективності функціонування підприємства.

Згідно з вимогами Болонської конвенції і Загальноєвропейських рекомендацій з гуманітарної освіти науково-педагогічний колектив ВНЗ економічного профілю повинен розробити та вдосконалити інтегровані навчальні плани та програми таким чином, щоб підготувати фахівця, здатного застосовувати свої знання у сфері економіки, обґрунтовувати результати аналітичних досліджень, формулювати рекомендації щодо вдосконалення фінансового механізму підприємства та держави тощо. Проте часто на практиці виявляється, що випускники-економісти не готові творчо та результативно реалізовувати комунікативну функцію. Наявність такої проблемної ситуації спричинюється низкою суперечностей між тенденціями розвитку української економіки та слабкою готовністю молодих фахівців відповідати запитам ринку праці; між соціальним замовленням держави на фахівців із вищою економічною освітою, які повинні володіти вмінням ведення професійного діалогу, та недостатнім орієнтуванням освітніх структур на формування комунікативної компетентності студентів; між стереотипністю організації навчального процесу ВНЗ економічного профілю, зміст якого здебільшого відображає специфіку дисциплін фахової підготовки, та недооціненим значенням циклу гуманітарних дисциплін як важливої складової змісту підготовки особистості сучасного фахівця.

Запорукою розв'язання цих суперечностей у ВНЗ економічного профілю є синтез гуманітарних дисциплін та предметів циклу професійної підготовки. Такий підхід стане передумовою високого рівня професійних комунікативних умінь і навичок, реалізація яких зумовить розвиток конкурентоспроможності та професійної майстерності майбутнього фахівця, забезпечить ефективність перебігу ділових переговорів, дискусій, нарад і може стати визначальним фактором у системі міжособистісної професійної взаємодії із замовниками чи партнерами підприємства.

Підготовка майбутніх фахівців до ефективного виконання професійних комунікативних завдань набуває особливого значення з огляду на те, що професійне спілкування реалізовує не лише комунікативні, але й специфічні функції, які пов'язані з особливостями економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Таким чином, професіоналізм економіста не може обмежуватися та визначатися виключно економічною підготовкою, оскільки загальна ефективність його діяльності значною мірою залежить від таких факторів як: сформованість умінь фахівця зорганізуватись і використати набуті знання, вміння, навчальний та життєвий досвід у певній професійній ситуації; вміння знайти та проаналізувати необхідну інформацію; вміння залагоджувати конфліктні ситуації та знаходити компромісні рішення; рівень професійної комунікативної компетентності та уміння вести чітко

структурований економічний та політичний діалог тощо. Тому одним із основних завдань ВНЗ економічного профілю – є формування у студентів умінь та навичок лаконічного, граматично правильного та лексично виправданого висловлювання, які він ефективно застосовуватиме в процесі власної професійно-комунікативної діяльності.

Отже, метою наукового пошуку є необхідність виявлення плеоназмів, з якими найчастіше зустрічається студент в процесі написання творчої роботи чи ведення усної бесіди. Досягнення поставленої мети зумовлює виконання важливого завдання, яке передбачає здійснення аналізу вживання плеоназмів майбутніми фахівцями та визначення основних типів помилок.

Проведений аналіз словникових визначень терміну "плеоназм" і праць фахівців-філологів, які займаються вивченням цього питання, зумовив з'ясування понятійного апарату феномена, що досліджується. В. Даль, зокрема, визначає "плеоназм" як багатослів'я, повторення [1]. У словнику С. Ожегова вказаний термін трактується як мовний зворот, в якому без потреби повторюються слова, значення яких частково або повністю співпадають, або такі, де значення одного слова вже є частиною іншого [1]. У "Великій Радянській Енциклопедії" "плеоназм" визначається як вживання слів, які є лишніми для змістової повноти висловлювання, а у деяких випадках і для стилістичної виразності [1].

Термін "плеоназм" вживається для позначення мовностилістичної надлишковості. Плеоназм – це вияв закону мовної надмірності, яким керуються всі прояви граматичного та семантичного узгодження, множинне заперечення, мовна синонімія, повтори тощо [2: 466]. Плеоназм як багатослів'я є своєрідним дефектом мовлення, в процесі якого вживаються близькі за змістом, а, отже, зайві слова [3: 200].

Таким чином ми керуватимемось таким визначенням об'єкту, що досліджується: плеоназм – це стилістичний зворот мови, який містить у собі слова з однаковим значенням чи близькі за значенням, що не надає реченню виразності і переконливості, а лише завуальовує його основну ідею.

Плеоназм пов'язаний із вживанням надмірної кількості граматичного чи лексичного забезпечення змісту певного поняття. Проте зазначимо, що вказане явище може трактуватись як таке, що має як негативне так і позитивне забарвлення. В англійській мові, зокрема, існує принаймні два терміни для позначення багатослів'я, серед яких виділимо "wordiness" та "redundancy". Перше з них вживається для позначення надлишку слів, фактично необхідних автору для вичерпної характеристики того чи іншого поняття, тоді як друге – для позначення фрази чи конструкції, в якій свідомо близькі за значенням слова чи звороти підібрано з метою унеможливлення неправильного тлумачення важливої для автора ідеї.

Проте, як свідчать результати аналізу помилок, що найчастіше зустрічаються у письмових роботах та усних відповідях майбутніх економістів, студенти часто невдало використовують плеоназми, які є власне результатом одноманітності їх словника, невправності обрання способу формулювання думки, який був би доречним у тій чи іншій професійній ситуації. Майбутні фахівці економічного профілю, формулюючи речення та висловлювання, використовують низку зайвих слів та словосполучень, скорочення яких сприятиме тому, що абзац та й текст загалом стане лаконічнішим, його ідея чіткіше викладеною. Адже елементи в структурі речення-абзац-текст залежать один від одного як з позиції граматики, так і з позиції багатослівності, тобто перенасиченості стилістичними зворотами.

Наведемо приклад листа в двох варіантах. Перший варіант є типовим прикладом невдалого вживання плеоназмів, тоді як другий – прикладом того, як ту ж саму ідею можна викласти без вживання зайвих слів та зворотів.

Приклад №1 [4].

Dearest, esteemed, important, and beloved colleagues, friends, and comrades,

I, Lord Redund, also called Lord Alvin Redund, am writing and penning this missive letter in correspondence to you, my friends, colleagues, and comrades, on March 15, 1734, this fifteenth day of March of the year 1734 to request, inquire, and ask of you, my friends, colleagues, and comrades, if it would be possible, feasible, or conceivable that I might borrow, or obtain on loan from you a small, tiny, insignificant amount of money, coin, or currency with which I might purchase, obtain through sale, or buy additional paper, or parchment, with which I could then write or pen more letters, missives, and messages unto you, my friends, comrades, and colleagues.

Thank you. I am grateful, and much obliged.

Sincerely, Truly, and Earnestly,

Lord Alvin Redund, Lord of House Redund.

Приклад №2 [4].

Dearest,

I am writing letter in correspondence to you my friends, to ask of you if it would be possible that I might borrow a small amount of money with which I might purchase additional papers to write more letters to you.

Thank you.

Sincerely,

Lord Alvin Redund.

У першому листі багатослів'я пояснюється бажанням автора, так би мовити, "прикрасити" своє мовлення, "збагатити" його певними елементами, що могли б надати повідомленню характерної помпезності. Повторення значної кількості лексико-синтаксичних компонентів призводить лише до перебільшення змісту кожного з понять. Другий лист, який було скорочено шляхом видалення надмірних конструкцій та комунікативно неістотних компонентів, є прикладом відповідності словесної місткості тексту його змістовій та інформаційній насиченості.

Наведемо ще один приклад (приклад №3) частини тексту, де практично кожне речення необхідно перефразувати таким чином, щоб уникнути плеоназмів.

Приклад №3.

Many human individuals use more words than are absolutely necessary and essential to express the thoughts and ideas, which they (the human individuals) are attempting to communicate. They repeat the same thing constantly and say thing over and over again. Sometimes instead of actually repeating themselves they merely substitute various sundry long phrases for a simple word due to the fact that it is their opinion that readers will be impressed by this writing method of procedure. But in the modern contemporary world of today, good writing should never be wordy. It should be economical; that is, it should say what it has to say, and than stop, cease, and desist.

Основною ідеєю вищенаведеного тексту є заклик до уникання зайвих слів, що сприятиме лаконічності висловлювання, граматично та лексично правильному оформленню мовлення. Проте, власне, саме наведений абзац є яскравим прикладом перенасиченості та багатослівності речення. Зокрема необхідно було б ужити наступні слова та словосполучення для надання реченням виразності та стислості: "people" на відміну від "human individuals"; із фрази "thoughts and ideas" потрібно обрати лише одне слово; "because" на відміну від "due to the fact that"; "they think" на відміну від "it is their opinion".

Серед основних причин існування явища плеоназму виділимо такі:

- бажання видати будь-яку думку вагомішою шляхом втілення її в довгі та помпезні речення (напр.: "She made the statement that she was approaching" на відміну від "She said she was approaching");
- неспроможність підібрати відповідне слово чи конструкцію з метою уникнення низки непотрібних слів та словосполучень (напр.: "if" на відміну від "on condition that", "then" на відміну від "at the point in time");
- вживання надмірної кількості пасивних конструкцій, які містять більше слів аніж їх активні відповідники (напр.: "The students selected "The strategies of eliminating wordiness" as the theme for the next lecture" на відміну від "The strategies of eliminating wordiness" was selected as the theme for the next lecture").

Існують певні правила та стратегії, використання яких зумовить продуктивніше та коректніше висловлювання певної думки у реченні. Зокрема виділимо такі [5]:

- уникайте підрядних речень, які б розпочинались із "who", "that", "which" тощо (напр.: "The most efficient and accurate system" на відміну від "The system which is more efficient and accurate");
- не вживайте надмірної кількості "it is", "there is", "there are" на початку речення (напр.: "We must agree" на відміну від "It is important that we agree");
- уникайте інфінітивних зворотів (напр.: "A clerk checks and records all incoming mail" на відміну від "The duty of a clerk is to check all incoming mail to record it");
- уникайте слів, які пояснюють очевидне (напр.: "We intend to comply with the tax return regulations you have stated" на відміну від "It goes without saying that we are acquainted with your policy of filling tax returns, and we have every intention of complying with the regulations which you have stated").

Вищеназвані приклади плеоназмів є типовими для письмових робіт та усних відповідей студентів ВНЗ економічного профілю. З метою зменшення кількості цих помилок майбутнім економістам необхідно дотримуватись таких порад:

- складіть план творчої роботи перед її написанням або ж ретельно обдумайте усну відповідь;
- не намагайтесь висловити в одному реченні ідею усього абзацу;
- перечитайте через певний час написане Вами. Якщо після цього Ви помітите, що слова чи словосполучення дублюють один одного, то викресліть зайве.

Отже, щоб уникнути багатослів'я необхідно, передусім, звертати особливу увагу на те чи не вжито в тексті стилістичні звороти мови з однозначними, семантично близькими чи синонімічними словами, які свідчать про мовну недбалість автора, вказують на нерозуміння точного сенсу слів.

Перспективи подальших досліджень полягають у систематизації різновидів обов'язкового та факультативного плеоназму в англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Словари и энциклопедии онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Dal-term-25806.htm>.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : [підручник] / Олена Селіванова ; МОН України. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. Ганич І. Д. Словник лінгвістичних термінів / І. Д. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
4. Redundancy – Uncyclopedia, the content-free uncyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uncyclopedia.wikia.com/wiki/Redundancy>.
5. Eliminating wordiness [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ww2.sjc.edu/archandouts/eliminatingwordiness.pdf.

Матеріал надійшов до редакції 01.04. 2011 р.

Ярошук І. Д. Явление плеоназма в английском синтаксисе.

Выяснены особенности явления плеоназма в английском синтаксисе. Систематизированы основные виды ошибок, связанных с употреблением в тексте стилистических оборотов языка с однозначными, семантически близкими или синонимическими словами. Предложен ряд правил и стратегий, использование которых обусловит производительное и корректное высказывание мнений автора и грамматически правильное воплощение их в предложение.

Yaroshchuk I. D. The Phenomenon of Pleonasm in the English Syntax.

The features of pleonasm phenomenon in the English syntax are found out. The basic types of errors which are connected with the use of stylistic turns of language with synonymous, semantically-like or synonymous words in the text are systematized. The row of rules and strategies the use of which will stipulate the productive and correct utterance of author's points of view and grammatically correct embodiment of them in sentences is offered.